

Vammaisjärjestöjen nuorten viestit alue- ja kuntavaaliehdokkaille keväällä 2025

Kokosimme vammaisten nuorten viestejä kunta- ja aluevaaliehdokkaille. Nuorten ydinsanoma päättäjille koski esteettömyyden ja saavutettavuuden varmistamista sekä riittävien ja oikea-aikaisten sote- ja työllisyyspalvelujen turvaamista. Vammaiset nuoret tarvitsevat niin ikään selkeää ja kaikille saavutettavaa tietoa kuntien ja hyvinvointialueen palveluista.

Nuorten keskusteluissa toistui havainto, että heitä kouluissa, nuorisopalveluissa, sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä työllisyyspalveluissa kohtaavat ammattilaiset sekä kuntien ja hyvinvointialueiden päättäjät tarvitsevat lisää tietoa vammaisten nuorten arjesta ja sen haasteista. Jotta myös vammaisten nuorten tarpeet tulevat kuulluksi tulee kokemustiedon hyödyntämistä lisätä sekä kunnissa että hyvinvointialueilla tilasto- ja tutkimustiedon rinnalla.

Vammaisten nuorten ääni tulee kuulua nykyistä paremmin myös kuntien ja hyvinvointialueiden lakisäätteisissä nuorisovaltuustoissa sekä vammaisneuvostoissa.

Esteettömyys ja saavutettavuus mahdollistavat täysipainoisen elämän

Kuntien ja hyvinvointialueiden tulee sitoutua omissa tiloissaan ja toiminnassaan esteettömyyden ja saavutettavuuden toteutumiseen.

Esteettömyyden ja saavutettavuuden varmistaminen ovat konkreettisia keinoja kunnille ja hyvinvointialueille varmistaa eri tavoin vammaisten nuorten yhdenvertainen mahdollisuus osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Esteettömyydessä ja saavutettavuudessa on kyse ihmisten moninaisuuden huomioimisesta. Tämä koskee niin rakennettua ympäristöä kuin palveluja, viestintää ja asenteita.

Eri puolilla Suomea asuvien vammaisten nuorten yhteiset kokemukset esteettömyyden ja saavutettavuuden puutteista arjessa kertovat siitä, että työtä on vielä paljon tehtävänä. Tässä kunnilla ja hyvinvointialueilla on suuri rooli ja vastuu.

Nuorten kokemusten mukaan esteettömyys ei aina toteudu riittävällä tavalla esimerkiksi julkisissa rakennuksissa, joukkoliikenteessä, kouluissa tai nuorisotiloissa. Talvisin ongelmat lumenaurauksessa voivat estää tai rajoittaa liikkumista. Julkisessa liikenteessä ja muissa vastaavissa paikoissa tapahtuvien kuulutusten tulee toteutua myös tekstiversiona kuulovammaisten huomioimiseksi. Apuvälinein kulkeville tarkoitettuihin luiskat tulee rakentaa säädösten mukaan toimiviksi ja varmistaa niiden esteetön käyttö. Viestinnän saavutettavuutta voidaan parantaa esimerkiksi tarjoamalla tietoa monenlaisissa eri muodoissa.

Nuoret toteavat, että esteettömyyttä ja saavutettavuutta voidaan parhaiten edistää ottamalla asioiden valmisteluun mukaan vammaiset ihmiset, vammaisneuvostot sekä kokemustoimijat.

Kaikille soveltuvien ratkaisujen löytämiseksi tarvitaan tietoa eri tavoin toimintarajoitteisten ja vammaisten ihmisten tarpeista. Yhdenvertaista osallistumista edistävät ratkaisut ovat erilaisia esimerkiksi liikuntavammaiselle, näkövammaiselle, kuuroille tai neurokirjon nuorelle. Ne edellyttävät moninaisuuden huomioimista sekä aitoa halua edistää kaikille sopivaa suunnittelua niin kunnissa kuin hyvinvointialueilla.

Toimivat ja saavutettavat sosiaali- ja terveystyöpalvelut itsenäistymisen ja osallisuuden edellytys

Ihmisoikeudet ja yhdenvertaisuus eivät ole mielipide- tai kustannuskysymyksiä. Hyvinvointialueen on turvattava vammaisten ihmisten lakisäätteiset palvelut niukassakin taloustilanteessa.

Toimivat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut turvaavat vammaisen nuoren itsenäistä elämää ja osallisuutta yhteiskunnassa. Nuoruuteen kuuluva itsenäistyminen vanhemmista edellyttää monille vammaisille ja toimintarajoitteisille nuorille riittäviä ja yksilöllisen tarpeen mukaisia palveluja. Mahdollisuus elää oman ikävaiheen mukaista elämää tarkoittaa esimerkiksi asianmukaisten vammaispalvelujen, apuvälineiden ja kuntoutuksen varmistamista.

Hyvinvointialueen on tarjottava kuntoutusta nykyistä helpommin. Kuntoutus mahdollistaa monelle nuorelle itsenäisen arjen ja toimijuuden. Henkilökohtainen apu ja liikkumisen tuki varmistavat osaltaan omannäköistä elämää ja osallisuutta yhteiskuntaan. Hyvinvointialueen tulee toimia aktiivisesti henkilökohtaisten avustajien saatavuuden parantamiseksi sekä turvata avustajien saaminen myös äkillisissä sijaistamistilanteissa.

Tietoa palveluista ja niiden käyttäjistä tarvitaan lisää

Moni nuori kertoo tarvitsevansa nykyistä ymmärrettävämpää tietoa sosiaali- ja terveystalvueluista. Järjestelmän monimutkaisuus haastaa, samoin vaikeaselkoiset ohjeistukset. Palveluista tulisi viestiä saavutettavasti ja mahdollisista muutoksista kertoa monikanavaisesti myös nuoret huomioiden. Nuoret toivovat turhan byrokratian välttämistä ja joustavia käytäntöjä esimerkiksi palvelujen hakemiseen. Palvelua on tärkeää saada myös omalla äidinkielellä.

Osa vammaisista nuorista kertoo kokeneensa ikäviä ennakkoasenteita sosiaali- ja terveydenhuollossa ammattilaisten taholta. Joskus esimerkiksi sairauden oireita on vähätelty tai niiden on ajateltu automaattisesti liittyvän vammaan. Tämä saattaa johtaa vaivan pitkittymiseen tai se voi jäädä kokonaan hoitamatta. Nuoret toivovat, että ammattilaisille tarjotaan täydennyskoulutusta erilaisten nuorten kohtaamiseen. Koulutuksissa on tärkeää hyödyntää asiantuntijoina myös kokemustoimijoita.

Työllisyyspalveluissa tarvitaan selkeämpää tietoa yksilöllisestä tuesta

Oikeus työhön ja toimeentuloon kuuluu myös vammaisille nuorille.

Moni vammaisen nuori kokee epävarmuutta tulevaisuudesta ja mahdollisuudestaan työllistyä opintojen jälkeen. Nuoret toivovat, että työllisyyspalveluiden henkilöstöllä olisi enemmän ajantasaista tietoa vammaisuudesta ja vammaisten nuorten arjesta. Heiltä toivotaan asiallista nuorten kohtaamista sekä yksilöllistä tukea työllistymiseen.

TE-palveluiden siirron vaikutuksista kuntien vastuulle tulee tiedottaa saavutettavasti. Työllisyyspalveluiden viestinnässä tulee käyttää nykyistä enemmän myös videoita ja tekstitystä, jolloin tieto olisi useammalle saavutettavaa.

Tärkeää on myös tiedon levittäminen saavutettavasta työelämästä. Työllisyyspalveluiden tehtävänä tulee olla työnantajien asenteisiin vaikuttaminen vammaisten ihmisten työllistymisen edistämiseksi. Nuoret toivovat työnantajien saavan lisää tietoa esimerkiksi kohtuullisista mukautuksista, saavutettavista työhaastattelumuodoista sekä viittomakielen tulkkien tai henkilökohtaisten avustajien käyttämisestä. Nuorten kokemusten mukaan työnantajat eivät useinkaan esimerkiksi tiedä, ettei tulkkauk- tai avustajapalveluiden käytöstä aiheudu kuluja työnantajalle.

Nuorten viestit tuleville alue- ja kuntapäätäjille on koottu loppuvuodesta 2024 verkkotyöpajoissa, joiden järjestäjinä toimivat Vamplas – vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö, TATU ry, Invalidiliitto ry sekä Kuurojen Liitto ry osana vammaisjärjestöjen nuorisoyhteistyöverkoston toimintaa.